

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
XƏZƏR UNIVERSİTETİ**

**TƏBİƏT ELMLƏRİ, SƏNƏT VƏ TEXNOLOGİYA YÜKSƏK TƏHSİL FAKÜLTƏSİ
BAYTARLIQ TƏBABƏTİ DEPARTAMENTİ**

Daxili xəstəliklərin təsnifatı və patofiziologiyası

SİLLABUS

**Tədris ili və semestri
2026/2027-ci tədris ilinin payız semestri**

Müəllim: Məmmədov Rafail

Razılaşdırılmışdır

Təsdiq edirəm

**Departament müdiri:
b.ü.f.d. S.C.Məmmədova**

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	Daxili xəstəliklərin təsnifatı və patofiziologiyası, VIM 605, 8AKTS
	Departament	Baytarlıq Təbabəti departamenti
	Proqram (bakalavr, magistr)	Magistr
	Tədris semestri	2025/2026-ci tədris ilinin yaz semestri
	Fənni tədris edən müəllim	Məmmədov Rafail Əhməd oğlu, DSX Akademiyasının baş müəllimi, ehtiyatda olan tibb xidməti polkovniki, Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin veteranı.
	E-mail	rafail.mammadov@khazar.org
	Telefon	(+994 70) 640 44 00
	Mühazirə otağı/Cədvəl	Hasvet Baytarlıq fakültəsinin tədris binası
	Məsləhət saati	Tələbələrlə razılaşmadan sonra vaxt təyin ediləcək
Prerekvizitlər		
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü	Seçmə	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	1. Fundamentals of Veterinary Pathophysiology June 13, 2025, 255 pages 2. James F. Zachary — Pathologic Basis of Veterinary Disease (7th Edition) 2022, 2165 pages 3. David Polzin.Nephrology and Urology of Small Animals. March 8, 2011, 920 pages 4. Smith -van Metre-Rusterla, “Large Animal Internal Medicine” 6th ed., 1874 pages, Elsevier, October 2019 5. Oliver A Garden Veterinary Clinical Immunology12 September 2025. pages 579 6. Michael D. Lotenz Handbook of Veterinary Neurology1 April 2011, 560 pages 7. Andrew J. Allen, Overview of Metabolic Disorders in Animals.Full Review: Sept 2024, 217 pages 8. Mauricio Pineda, Michael P. Dooley Veterinary Endocrinology and Reproduction, July 2008, 618 pages 9. Prof. Dr. Yusuf Gül, Geviş Getiren Hayvanların İç Hastalıkları, 2016. Sayfa Sayısı, 630. 10. Prof. Dr. Nilüfer Aytuğ, Köpek ve Kedilerin İç Hastalıkları Klinik El Kitabı 2022. Sayfa Sayısı, 1018. 11. Gəncəyev, F. Nəsimov. Heyvanların daxili xəstəlikləri. Dərslik, Bakı, 2020, 619 s 12. Внутренние незаразные болезни дыхательной системы животных: К. А. Герцева [и др.]. — Рязань : РГАТУ, 2021. — 179 с 13. Ю. Г. Васильев, Ветеринарная клиническая гематология : учебное пособие .СПб : Лань, 2022. — 656 с. 14. Ветеринарная токсикология с основами экологии / Под ред. М.Н. Аргунова, М.: Колос с 2005-415 с. 15. Ф. П. Петрянкин, О. Ю. Петрова «Болезни молодняка животных», учебник, Издательство «Лань» СПб. – 2014. 352 с. <u>Əlavə mənbələr</u> 16. Stephen J Ettinger, Edward C Feldman, Etienne Cote, “Textbook of Veterinary Internal Medicine” - Elsevier eBook on VitalSource , 31 Jan 2017. 17. T.B.İsgəndərov, F.N. Nəsimov “Xırda heyvanların xəstəlikləri” Bakı -2009	

	319 s 18. Г.Г. Щербаков, А.Б. Коробов, Б.М. Анохин «Внутренние болезни животных». «Профилактика и терапия», учебник, СПб., Лань – 2021. 736 с
Kursun təsviri	Bu kurs heyvanların yoluxmayan daxili xəstəliklərinin təsnifatını, yaranma səbəblərini (etiologiyasını) və xəstəliklərin inkişaf mexanizmini (patogenezi) daha dərin şəkildə təqdim edir. Kurs çərçivəsində müasir təsnifat meyarları əsasında heyvanların yoluxmayan daxili xəstəliklərinin sistemləşdirilməsi, bu xəstəliklərin yaranma səbəbləri (etiologiyası) və şərtləri, xəstə heyvan orqanizmində patoloji proseslərin hüceyrə, toxuma, orqan, orqanlar sistemi və bütövlükdə orqanizm səviyyəsində inkişaf mexanizmləri və xəstəliklərin nəticələri detallı şəkildə izah edilir və əldə edilən biliklər əsasında xəstəliklərin adekvat müalicə prinsipləri (patogenetik və etiotrop terapiyalar) müəyyənləşdirilir.
Kursun məqsədləri	Ümumi məqsəd: “Yoluxmayan daxili xəstəliklərin təsnifatı və patofiziologiyası” fənninin tədrisinin məqsədi dinləyicilərdə yoluxmayan daxili xəstəliklərin kliniki təsnifatlaşdırılması və etiologiyası üzrə kompleks biliklərin, həmçinin xəstə heyvan orqanizmində patoloji dəyişikliklərin yaranma mexanizminin və inkişaf ardıcılığının təhlil edilməsi bacarığının təkmilləşdirilməsindən və xəstəliklərin müalicəsinin konseptual bazasının etiotrop və patogenetik prinsiplərinin müəyyənləşdirilməsindən ibarətdir. Xüsusi məqsədlər: • Tələbələrdə klinik düşüncə bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün fənlərarası struktur və məntiqi əlaqələrin tətbiqi üçün konseptual baza yaratmaq; • Yoluxmayan daxili xəstəliklərin mənşəyinə, gedişatının xarakterinə və orqanlar sisteminə görə təsnifatını öyrənmək; • Yoluxmayan daxili xəstəliklər zamanı hüceyrə, toxuma, orqan və orqan sistemləri, həmçinin bütövlükdə orqanizm səviyyəsində gedən tipik patoloji prosesləri öyrənmək; • Yoluxmayan daxili xəstəliklərin səbəblərini, səbəblərin təsnifatını və xəstəliklərin yaranma mexanizmində rolunu və səbəblərin qanunauyğunluqlarını (ümumi etiologiya) öyrənmək; • Ayrı-ayrı fizioloji sistem və orqanların yoluxmayan daxili xəstəliklərinin yaranma, inkişaf və dayanma (sağalma və ölüm) mexanizmlərini (patogenezi) öyrənmək (xüsusi patofiziologiya); • Müxtəlif növ heyvanlarda yoluxmayan daxili xəstəliklərin dinamikasını və gedişatının xüsusiyyətlərini öyrənmək; • Yeni müalicə metodlarının tətbiqini əsaslandırmaq – etiotrop və patogenetik terapiyanın prinsiplərini təyin etmək yəni- etiologiyanı və patogenezi dərin öyrənməklə xəstəliyin yaranma və inkişaf mexanizminə adekvat təsir imkanlarını (əsasən farmakoloji müdaxilə) müəyyənləşdirmək;
Təlimin nəticələri	“Heyvanların yoluxmayan daxili xəstəliklərinin təsnifatı və patofiziologiyası” kursunun öyrənilməsi nəticəsində tələbə aşağıdakıları bilməlidir: - Yoluxmayan daxili xəstəliklərin müasir təsnifatı prinsipləri üzrə qruplarını; - Yoluxmayan daxili xəstəliklərin yaranma səbəblərini və şərtlərini (ümumi etiologiya); - Yoluxmayan daxili xəstəliklərin yaranmasında, gedişatında və proqnozunda

	etioloji faktorların, daxili və xarici mühit amillərinin rolunu və əhəmiyyətini; - Tipik patoloji proseslərin patogenezi və müxtəlif heyvanlarda onların təzahür xüsusiyyətlərini; - Ayrı-ayrı fizioloji sistem və orqanların yoluxmayan daxili xəstəliklərinin yaranma, inkişaf və dayanma (sağalma və ya ölüm) mexanizmlərini (patogenezi); - Müxtəlif növ heyvanlarda yoluxmayan daxili xəstəliklərin dinamikasını və gedişatının xüsusiyyətlərini; - Yoluxmayan daxili xəstəliklərin etiologiyasını və patogenezi nəzərə almaqla xəstəliyin yaranma və inkişaf mexanizminə adekvat təsir imkanlarını - yəni etiotrop və patogenetik terapiyanın əsas prinsiplərini. Bu kursu bitirmiş tələbə bacarmalıdır: - bu fənnin öyrənilməsi zamanı əldə etdiyi bilikləri praktiki baytarlıq fəaliyyətində tətbiq etməyi; - Heyvan xəstəliklərinin genezisində səbəb-nəticə əlaqələrini təhlil etməyi; - Müasir elmi nailiyyətlər baxımından patologiyada müxtəlif konsepsiyaların, nəzəriyyələrin və elmi yanaşmaların müstəqil qiymətləndirilməsini təmin etməyi; - Xəstə orqanizmin orqan və sistemlərinin fəaliyyət qanunauyğunluqlarını təhlil etməyi; - Uğurlu müalicə və profilaktik fəaliyyətlər üçün heyvanların yaş və cins qrupları üzrə müasir diaqnostik texnologiyaları onların fizioloji xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq şərh etməyi; - Heyvanların müalicəsi zamanı xəstəliyin etiologiyasını və patogenezi nəzərə almaqla, etiotrop və patogenetik terapiyanın həlledici prinsiplərini müəyyənləşdirməyi və tətbiq etməyi.		
Tədris metodları	Mühazirə		x
	Praktik tapşırıqlar		x
	Qrup müzakirəsi		x
	Case Study		x
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Fəallıq	Semestr ərzində	10
	Tapşırıq və testlər (Quiz 1,2)	Semestr ərzində	10
	Layihə tapşırığı	Semestr ərzində	10
	Aralıq imtahanı		30
	Final imtahanı		40
	Yekun		100
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	<u>Dərsin təşkili</u> - Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar tələbələrə çatdırılacaqdır. - Yeni mövzu əyani vasitələrin (PPT və video fayllar) nümayişi ilə izah ediləcəkdir. - Aralıq və final imtahanları öncəsi tələbələrin mənimsəmə səviyyələri (Quiz) yoxlanılacaqdır. - Tələbələrin əvvəlki mövzunu mənimsəmələri Şifahi və yazılı sorğunun keçirilməsi ilə hər dərs qiymətləndiriləcəkdir, semestrin sonunda isə orta qiymət çıxarılaçaqdır (Fəallıq). Tələbələrin nəzəri biliklərini praktik tətbiq etmə bacarığına çevirmək, problem analiz etmə, risk qiymətləndirmə və elmi əsaslandırılmış qərarvermə qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək məqsədilə seçilmiş mövzu üzrə layihə işləri verilir. Tələbələr mövcud vəziyyəti təhlil etməli, elmi mənbələrə əsaslanmalı və konkret həll mexanizmi təklif etməlidirlər. Layihə yazılı hesabat (8-10 səhifə) və şifahi təqdimat (10–15 dəqiqə) formasında təqdim olunur. <u>Ümumi qaydalar</u>		

	Davamiyyət Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərslər bu raxan tələbələr imtahana buraxılırlar. Gecikmə Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbəyə qayıb yazılır. Buna baxmayaraq, tələbə dərslərinə buraxılır. Yoxlama işi (Quiz) Müəllimə və dekanlığa qabaqcadan məlumat verilən səbəblərdən yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yazmağa bilər. İmtahanlar Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. İmtahanda iştirak etməmə yalnız dekanlığın icazəsi ilə mümkündür. İctimai fəaliyyətlə əlaqədar imtahanlardan yayınma hallarına yol verilmir. İmtahanlar kumulyativ xarakterli olmalıdır. Aralıq və yekun imtahanların mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Son imtahanda sualların əksəriyyəti aralıq imtahandan sonra keçirilmiş materialların əsasında tərtib olunur. Tələbənin kursu başa vurma 65% və daha artıq bal toplamış tələbə kursu bitirmiş hesab olunur. Əks halda tələbə bu kursu yenidən keçməlidir. İmtahan qaydalarının pozuntuları İmtahanlarda mövcud qaydaların pozulması (kəçürmə cəhdləri, kəçürmələr, imtahanın gedişini pozmaq və digər qanunsuz hərəkətlər) hallarında tələbənin imtahan işi ləğv olunur. Dərslərdə davranış Tələbə dərslər zamanı müvafiq akademik şəraitin yaradılması üçün mümkün olan hər şeyi etməlidir. İcazəsiz danışığa, lüzumsuz hərəkətlərə və s. qeyri-etik davranışa qətiyyətlə yol verilmir. Tələbə dərslərdə fəal şəkildə iştirak etməli, lazım olduqda suallar verməli və müzakirələrdən kənarda qalmamalıdır. <i>Dərs zamanı dərslər prosesini və etik qaydaları pozmaq, həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr və mobil telefonlardan istifadə qadağandır.</i>
--	--

Həftə	Fənnin mövzuları	Dərslilər/Tapşırıqlar (səhifə)
I	Ümumi nozologiya. Xəstəliklərin təsnifatı. Xəstəliklərin mərhələləri və nəticəsi. Patoloji proseslər və vəziyyətlər	Fundamentals of Veterinary Pathophysiology June 13, 2025, 255 pages
II	Ümumi etiologiya və patogene. Etioloji faktorların təsnifatı. Xəstəliklərin əsas inkişaf mexanizmləri. Patogenezdə səbəb-nəticə əlaqələri.	Fundamentals of Veterinary Pathophysiology June 13, 2025, 255 pages
III	Ürək-damar sistemi orqanları xəstəliklərinin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	James F. Zachary, Pathologic Basis of Veterinary Disease 7th Edition - December 15, 2021. Pages: 1528
IV	Tənəffüs orqanları xəstəliklərinin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	Внутренние незаразные болезни дыхательной системы животных: К. А. Герцева [и др.]. — Рязань : РГАУ, 2021. — 179 с
V	Həzm orqanları xəstəliklərinin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	1. Prof. Dr. Yusuf Gül, Geviş Getiren Hayvanların İç Hastalıkları, 2016. Sayfa Sayısı, 630. 2. Prof. Dr. Nilüfer Aytuğ, Köpek ve

		Kedilerin İç Hastalıkları Klinik El Kitabı 2022. Sayfa Sayısı, 1018
VI	Qaraciyər, mədəaltı vəzi və öd yollarının xəstəliklərinin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	James F. Zachary, Pathologic Basis of Veterinary Disease 7th Edition - December 15, 2021. Pages: 1528
VII	Böyrək və sidik yolları xəstəliklərinin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	1. David Polzin. Nephrology and Urology of Small Animals. March 8, 2011, 920 pages 2. Smith -van Metre-Rusterla, "Large Animal Internal Medicine" 6th ed., 1874 pages, Elsevier, October 2019
Araşq imtahan		
VIII	Qan sistemi orqanlarının xəstəliklərinin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	Ю. Г. Васильев, Ветеринарная клиническая гематология : учебное пособие .СПб : Лань, 2022. — 656 с.
IX	İmmun sistemi orqanlarının xəstəliklərinin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	Oliver A Garden Veterinary Clinical Immunology 12 September 2025. pages 579
X	Sinir sistemi xəstəliklərinin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	Michael D. Lotenz Handbook of Veterinary Neurology 1 April 2011, 560 pages
XI	Zəhərlənmələrin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	Ветеринарная токсикология с основами экологии / Под ред. М.Н. Аргунова, М.: Колос с 2005-415 с.
XII	Endokrin sistemi xəstəliklərinin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	Mauricio Pineda, Michael P. Dooley Veterinary Endocrinology and Reproduction, July 2008, 618 pages
XIII	Metabolik xəstəliklərin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	Andrew J. Allen, Overview of Metabolic Disorders in Animals. Full Review: Sept 2024, 217 pages
XIV	Mikroelementozların və hipovitaminozların təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	Gəncəyev, F. Nəsimov. Heyvanların daxili xəstəlikləri. Dərslik, Bakı, 2020, 619 s
XV	Körpə heyvanlarının yoluxmayan daxili xəstəliklərinin təsnifatı, etiologiyası və patofizioloji əsasları	Ф. П. Петрянкин, О. Ю. Петрова «Болезни молодняка животных», учебник, Издательство «Лань» СПб. – 2014. 352 с.
Final imtahan		

Bu tədris proqramı fənn haqqında tam məlumatı özündə əks etdirir və hər hansı dəyişiklik barədə öncədən xəbər veriləcək.